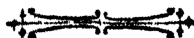
અલ્લાહો અકબર. અલ્લાહો અકબર.

વંદેમાતરમ્

સ્વદેશ-કીર્તન-માલા.

સંગ્રહ કરી છપાવનાર,

નટવરલાલ જમનાદાસ દેસાઇ.

પ્રાંતીજ.

આવૃત્તિ પહેલી. પ્રત ૧૦૦૦. સને ૧૯૨૧.

એ જેલ ક્યા રોકેગી આઝાદી અબ ભારતકી,
હમ ભારતકે બચાનેમેં સરફ કભી ક્યા દેંગે.

રાજકુમાર શર્મા.

કીંમત ૦-૧-૦.

શ્રી ભારત આર્ટ પ્રિન્ટિંગ વર્કસ લીમીટેડમાં જાની કનૈયાલાલ
મણીલાલે છાપ્યું. પાંચકુવા કોટની રાંગે,—અમદાવાદ.

સ્વદેશ-કીર્તન-માલા.

ગઝલ.

જાલીમ તેરે ખંજરકી યું પ્યાસ બુઝા દેંગે
મર જાયેંગે કટકટકર નહી ખુંકી બહા દેંગે—જાલીમ
એ જેલ ક્યા રોકેગી આઝાદી અબ ભારતકી
હમ ભારતકે બચાનેમેં સરતક ભી કટા દેંગે—જાલીમ
ભારતકે સપુતોંકો ચાતા હૈ મીટાના તું
ઉનકો ક્યા મીટાયેગા હમ તુઝકો મીટા દેંગે—જાલીમ
ભારતકે ખુનકા પ્યાસાહી અગર ચેહે
મરતેં હૈ દેશપર યું હમ તુઝકો દીખા દેંગે—જાલીમ
ભારતકે શેરકો અબ સોયા હુવા ન સમજો
જય બોલકે ગાંધીકી ભારતકો જગા દેંગે—જાલીમ

રાજકુમાર શર્મા, લબરેજ.

હાય વાયરે હિંદમાં કેર વર્તાવ્યો
ડાયર જુલ્મીએ જુલમ ગુજાર્યો—રે હાય

તારીખ ૧૩ તેરે જુલમ ગુજર્યો છે
હિંદમાં નવો મહોરમતો ઉતર્યો છે—રે હાય

ડાયર જુલ્મીએ કેર કીધા છે
એ ડાયરે જીવ લીધા છે—રે હાય

કાયદો રોલેટ પાસ કરાવ્યો
કાળો નાગ તો હિંદમાં લાવ્યો
બાગ જલીઆનમાં તો ડસાવ્યો—રે હાય

યુનીઅન જેકને સલામ ભરાવા
નાના બચ્ચાને હન્ટરથી માર્યા
મા બેનોના બુરખા ઉધાડયા—રે હાય

આંજ હિંદમાં હરેક રૂવે છે
આંખે ચોધાર આંસુ ચુવે છે—રે હાય

મહાત્મા ગાંધીજી મદદે આવ્યા
લોકને શાંતિના પાઠ પઢાવ્યા—રે હાય

ઇશ્વર તું કાંઇ દયા કરજે
વિનંતી કરીમની ઉર ધરજે
એ પાપીના પ્રાણુને હરજે—રે હાય

કરીમ.

ગઝલ.

યારબ મુઝે લગાદે એસી લગન સ્વદેશી
હો દીલ મેરા સ્વદેશી હો તન મેરા સ્વદેશી—યારબ
જાહીર સ્વદેશી મેરે હરકાલો ફેલસે હો
આયે નજર હરેકકો મેરા ચલન સ્વદેશી—યારબ
હો બાગે હિન્દમેં ફીર પેદાનો ગુલવો બુટે
ઇસ બાગકો બનાદે જો એક ચમન સ્વદેશી—યારબ
ખદ્દરકે પેરહન હો ગાઢેકી પગડીયાં હો
ગાલીબ મશીનરી પર હો જાયે ફન સ્વદેશી—યારબ
પહેનુંગા જીતે જી અબ મેંએ અગીઆર ખદર
હો બાદે મર્ગ બીહો મેરા કફન સ્વદેશી—યારબ

સરફરોશીકી તમન્ના અબ હમારે દીલમેં હય,
દેખના હે જોર કીતના બાજુએ કાતિલમેં હય:
રહરવે રાહે મહોબત રહે ન જાના રાહમેં,
લજ્જતે શહેરાન–વર્દી દુર યે મંઝીલમેં હય;
આજ ફીર મકતલમેં કાતિલ કહ રહા હે બારબાર,
ક્યા તમન્નાએ શહાદતભી કીસીકે દીલમેં હય,
અય શહીદે મુલ્કો મિલ્લત મેં તેરી ઉપર નિસાર,
અબ તેરી હિમ્મતકા ચર્ચા ગેરકી મહફીલમેં હય;
વક્ત આનેદે તુઝે બતલાયગે અય આસમા,
હમ અભીસે ક્યા બતાદે ક્યા હમારા દીલમેં હય,
અબ ન પહેલે વલવલે હે ઔર ન અરમાનોંકી ભીડ;
સીર્ફ મીટજાનેકી યક હસરત દીલે બિસ્મિલમેં હય;

દેશોદ્ધારક ખાદી

રાગ—ગુરૂ હય એક હીસબકા સકલ જગ જીસ્કા ચેલા હય

અમારા દેશ ઉન્નત સાધનોમાં એક તું ખાદી,
ભલી સાદી અને સોંઘી અમારી એક તું ખાદી! અમારા
રહ્યાં છે તુજ તંતુંમાં છુપાઇ કીરણો ઉજ્વલ
કહે છે દેશભકતો ઓ અમારી માત તું ખાદી! અમારા
વિદેશી વસ્ત્ર સૌ ત્યાગી પટુ માઝીન મલમલને
સદા ધરશું અમો અંગે ભલેરી એક તું ખાદી. અમારા
કરોડોની થતી જે દેશમાં પ્રતિ દીન બરબાદી
થતાં તુજ આગમન અટકી અહો હો ધન્ય તું ખાદી! અમારા
પતાળે પેસતી ફેશન ડરીને તુજ દર્શનથી
સતો ગુણ સર્વમાં ભરતી અમારી એક તું ખાદી અમારા
થશે જ્યાં ખાદીમય આખો સ્વરાજે સ્થિર થઇ ભારત
મુસલમાં પારસી હીંદુ વિનવશે ધન્ય તું ખાદી! અમારા
હસે છે તુચ્છ સમજે છે ભલે કો દુશ્મનો તારા
ધીરજ તું ધાર દીનબંધુ યશસ્વી એક છે ખાદી અમારા

રાવલ

હિંદોસ્તા હમારા

સાર જહાંમે અચ્છા, હિન્દોસ્તા હમારા
હમ બુલબુલેં હૈ ઇસકી, યહ ગુલસિતાં હમારા.

ગુરબતમેં હો અગર હમ, રહતા હૈ દીલ વતનમેં;
સમજો વહી હૈ હમભી, દિલ જહાં હમારા.

પર્વત જો સબસે ઉંચા, હમ સાયા આસમાકમેં
વહ સંતરી હમારા, વહ પાસબાં હમારા.

ગોદીમેં ખેલતી હય, જિસકે હજારોં નદીયાં;
ગુલશન હૈ જિનકે દમસે, રશ્કે જીના હમારા.

અય આબેરોદે ગંગા, વહ દિન હૈ યાદ તુઝકો;
ઉતરા તેરે કિનારે, જબ કારવાં હમારા.

મજહબ નહી શીખાતા, આપસમેં બૈર રખના;
હિન્દી હૈ હમ વતન હૈ, હિન્દોસ્તા હમારા.

યુનાનો મિસ્રો રોમા, સબ મિટ ગયે જહાંસે;
અબતક મગર હૈ બાકી, નામો નિશાં હમારા.
કુછ બાત હૈ કિ હસ્તી, મિટતી નહી હમારી
સદિયોં રહા હૈ દુશ્મન, દૌરે જમાં હમારા.
ઇકબાલ કોઈ મહરમ, અપના નહી જહાંમેં;
માલુમ ક્યા કિસીકો, દર્દે નિહાં હમારા.

૮ વંન્દે માતરમ.

શુદ્ધ સુંદર અતિમનોહર, મંત્ર વન્દે માતરમ,
મૃદુલ સુખકર દુખહારી, મંત્ર વંદે માતરમ,
મંત્ર યહહૈ જંત્ર યહહૈ, તંત્ર વંદે માતરમ,
સિદ્ધિદાયક, અતિ બુદ્ધિદાયક, મંત્ર વંદે માતરમ,
ઓજમય, બલકાંતિમય, સુખશાન્તિ વંદે માતરમ,
મતિ પ્રદાયક અતિ સહાયક, મંત્ર વન્દે માતરમ.
હરઘડી હરબાર હો, હરનામ વન્દે માતરમ,
જપીયે નીરંતર શુદ્ધ મુનસે મંત્ર વંદે માતરમ,
સોતે સમય ખાતે સમય, કલગાન વંદે માતરમ,
આઠો પ્રહર દિનમેં રહે મૃદુતાન વંદે માતરમ,
મુખસે હૃદયસે રાત દિન હો, જાપ વંદે માતરમ,
તેગસે શીર ભીકટે, ભૂલો ન વન્દે માતરમ,
મોતની ઘડીમાં ગુંજાદો નાદ વન્દે માતરમ,
જેલમે હતોયે જપો, શુભ જાપ વંદે માતરમ,
બેડીયાં ઝંકાર દે, શુભતાન વન્દે માતરમ,
વીર ગોળી તોપકી હૈ, આડ વન્દે માતરમ,
તેગ બરછી કે લીયે, હૈ ઢાલ વંદે માતરમ,
અર્ભેદ્ય દૃઢ કવચ હૈ. એક શબ્દ વન્દે માતરમ,
વિશ્વ વિજયી, શત્રુ વિજયી, મંત્ર વંદે માતરમ,

ભારત હમારા દેશ હૈ, હિત ઉસકા નિશ્ચય ચાહેંગે,
ઉસકે હિતકે કારન, હમકુછ ન કુછ કર જાયેંગે,: ૧

ભારત હમારી માતૃ ભૂમિ, ઉસકા ઋણુ હમ પર હૈ બહુત;
ઉસકે મિટાનેકે લીયે, હમ કુછ ને કુછ કર જાયેંગે. ૨

ભારતકી દુખપ્રદ અવનતિ પર, ક્યોં ન અ વહાવેંગે,
ઉનકે હટાનેકે લીયે હમ કુછ ન કુછ કર જાયેંગે. ૩

ધર્મ વિદ્યા ઔર ધનસે, ઉન્નતિ ભારતકી હોવે,
ઉસ ઉન્નતિકે માર્ગમેં, હમ કુછને કુછ કર જાયેંગે. ૪

સંસારકે ઉદ્ધારહેતુ શ્રીકૃષ્ણ જન્મે જેલમેં
તો ફીર ભલા હમ ક્યોં ડરેંગે, કુછ ન કુછ કર જાયેંગે ૫

નાગપુર કોંગ્રેસ.

સત્યાગ્રહી વીરોને !

પ્રીતે તમારાં પ્રેમનાં ! અહીં આદર્યો પૂજન અમે,
સાચા શુરા સત્યાગ્રહી, આજે પધારો મન્દિરે;
સમશેર ભાલા બંદુકોને, તોપ ગોળા બોંબના,
સત્યાગ્રહીને એ નથી, સાધન કશાંએ કામનાં.
સત્યાગ્રહી શસ્ત્રાગ્રહી, સ્વપ્ને થવાના તે નથી,
સત્યાગ્રહી ખમશે દુઃખો, આવી પડે જે ઉપરે;
સ્વરાજ્ય સાચું પ્રાપ્ત કરતાં મરણથી તે ના ડરે,
પોલીસ ગુપ્ત સી. આઇ. ડી, કદી ખોટી રીતે જો નડે.
સત્યાગ્રહી સાચો કદીએ, હાથ ઉંચા નવ કરે,
કદી જેલમાં રાખે ભલે, પગ હસ્તમાં બેડી જડે:
ખોરાક પુરો ના મળે પણ, નહી લઢે એ નહી લઢે.
એવા મહાત્મા ગાંધીજીનાં આદર્યો પુજન અમે.
સાચા ! શુરા સત્યાગ્રહી, આજે પધારો મન્દિરે.

ઇશ્વરચંદ્ર અવિનાશી.

ગઝલ.

આ ગયા હૈ કર્મયુગ, કુછ કર્મ કરના શીખલો;
દેશ પર અરૂ જાતિ પર, હસ હસકે મરના શીખલો;
મારનેકા નામ મતલો, પહેલે મરના શીખલો;
મારનેકા નામ મતલો, પહેલે મરના શીખલો;
શાન્તિકે સિદ્ધાંતસે, યમસે ન ડરના શીખલો.
પાર યદિ હોતા તુમે પરતંત્રતા દુઃખ સિંધુસે,
પેર કર તો રક્ત સાગરસે ઉભરના સીખલો;
શીરજલા દેંગી સકલ, સંસારકો ક્ષણમાં ત્રમેં;
દેશ દુઃખકી આગમે, પર પહેલો જલાના શીખલો.
જેલયાત્રા કે લિયે, દિનરાત ઉત્સાહિત રહો;
કૃષ્ણ જન્મ સ્થાનમેં નિર્ભય વિચરના શીખલો.
દેખના હે દશ્ય ભારત, વર્ષમે યદિ સ્વર્ગકા;
દેશકા તો પ્રાણ પનસે, દુઃખ હરના શીખલો.

સ્વામી સત્યદેવ.

१ भारत माताने.

अयिभुवन मनोमोहिनी ।
निर्मल सूर्य करो ज्वल धारिणी
जनक, जननी जननी................अयि;
नील सिन्धु जल धौत चरणतल
अनिल विकम्पित श्यामल अंचल
अंबर चुंबित भाल हिमाचल
शुभ्र तुषार किरीटिनी.... ....अयि;
प्रथम प्रभात उदित तव गगने
प्रथम सामरव तव तपोवने
प्रथम प्रचारित तव वन भवने
ज्ञान कर्मकत काव्यकाहिनी........अयि;
चिरकल्याणमयी तुमि धन्य
देश विदेशे चितरह अंन्न
जान्हवी जमुना विगलित करुणा
पूज्य पीयुष सान्वय धारिणी........अयि;

रवीन्द्रनाथ ठाकूर.

ખાકે હિંદ (ગુજરાતીમાં)

અય હિંદ ભૂમિ તારો મહિમા દિગંત ગાજે,
રેલી અમીનિધિ કૈં, કુદરત તને નવાજે.
તુજ ભાલપર સનાતન, સૌંદર્ય તેજ રાજે,
જોડી જગે નિરખતાં, તારીજ ડેવ આજે.
પ્રતિપ્રાત બાળ ભાનુ, તુજ આરતી ઉતારી,
હિમા દ્રિકેશ તારા, કિરણો થકી સમારે. ૧

સંસ્કૃતિ પૂર અહીંથી, ફેલ્યાં દિશાએ ચારે,
ચિન અર્બને કિનારે, ચેતન અબજ પ્રસારે.
આલમ બધી છવાઈ, અજ્ઞાન અંધકાર,
આ ભૂમિ દીપ સ્હાઈ, ઘેરે ભૂલ્યાંને ધવારે.
ગ્રિસેન સંસ્કૃતિની જોતાં જરે નિશાની,
ત્યારેય હિંદ આંગણું, રેલી ઉષા સુવાની. ૨

પૂરાણુ દેવભૂમિ, કીધ ગૌતમે યશાળી,
તજી દેશ સરસહેનિજ, અહિં દેહને પ્રજાળી.
પોષી પ્રજાત્વ પ્રીતે, કંઈ અકબરે ઉજાળી,
સિંચીરૂધિરે ચણો, સૂરવાડી આ રસાળી.
આ ભૂમિની સમાધિ, શૂરવીર સો સૂતા છેઃ
ખંડેર અસ્થિ જેના, અમ અનુભૂતિ મનાદે. ૩

માધુર્યને મૃદુતા, શૈનાય ફુલ ફળોમાં,

કરતા કળા કલાપિ, આજેયે જંગલોમાં–
ઘનવીજના કડાકા, એનાએ વાદળોમાં,
પણ વ્યાપી રહી શિથિલતા, અમ દિલની ચળવળોમાં
એનીએ સંસ્કૃતિકૈં દેતી પ્રકાશ અમને,
વહાલું વતન રહ્યું ના, વ્હાલો વિનાશ અમને ૪

વરસોથી વામવિધિઃ, પલટી સ્થિતિ અમારી,
પૃથ્વી પટે ભૂંસાઇ જે સંસ્કૃતિ અમારી.
પૂરિ થઇ હજી જરી નહિ નિંદ ઘન અમારી,
શબસમ કફન વિનાની, ભુમિ હિંદ જે અમારી,
જેનાં ખૂણી ખજાના, ઉલટા વહી રહ્યાં છે
કમ ભાગ્ય વારસો કૈં, ગાફેલ સૂઇ રહ્યાં છે. ૫

વિભુ દેશ પ્રેમ જ્યોતિ, દ થઇ હવે જગાવો,
ભૂલ્યા બધિર કાનો–માં મંત્ર કંઈ સુણાવો.
ચેતન વિહીન ખોખાં, ચેતન અજબ સ્ફુરાવો,
આ ભસ્મ રાશિમાંથી, ચિણગારી કંઇ ઉડાવો,
વ્હાલું વતન સમાયે. નયનોમાં તાર થઇને,
શીરમાં ખુમારી થઇને, દિલમાં કરાર થઇને. ૬

ફુલબાગ શોખિનોને, ફૂલથી લગન મુબારક.
રંગે રસિક [illegible]ને, રસના ઝીલન મુબારક–
બુલબુલને ગુલ મુ[illegible]. ગુલને ચમન મુબારક.

ગોલી વિનાના અમને, વ્હાલું વતન મુબારક.
નંદનવને આ ખીલશે, અમ ઉર પ્રફુલ્લ ફળીશું.
જે જનની અંક ઝુલ્યા, તે અંકમાં ઢળીશું. ૭

ભોજન ભૂખ્યાને અમને, વ્હાલાં છે નૂર વતનના,
નયનોની રોશનીએ; સુખ સત્યએ જીવનના,
ઝળહળી જગે છે જ્યોતિ રગ રગએ પ્રેમ અગનના,
વ્હાલા કુસુમ સમ છે, કાંટા છે આચમનના.
છે ચર્ણ ધૂલિ જેની, ભમભસ્મ લેપતનને,
મરીને, અરે ચાહીશું, પ્યારા વતન કફનને. ૯

હિંદની ભસ્મો એક અણુ